

Âdete itibar etmenin şartı

Yazar Rehnüma

Cuma, 07 Kasım 2008 16:25 -

41. MADDE:

Manası: Âdete itibar, muttarit (sürekli olunca) veya galib(genel) oluncadır.(1)

Düğünde cehiz hazırlanmasında sürekli galib olan âdete riâyet edilir, bundan fazlasına değil. Âdetin itibarında hüküm verilecek hâdisenin, âdetin cereyanı zamanında mevcut olması gerekir, daha sonra ortaya çıkan bir örf ve adet olmamalıdır.

Misal: Nevisi(çeşidi) tayin edilmeksizin (sadece yüz demekle) yapılan satış muamelesinde, verilmesi gereken paranın o sıra tedavülde olan ve rayiç olarak kullanılan dan olması gerekir.

(1)-Kaidenin arapça metni: □□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□
□□□□□□

42. MADDE:

□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□

Manası:İtibar, gâlib ve yaygın olanadır, nadir olana değil.

Şayi': İnsanlar tarafından malum olan ve aralarında yaygın olan bir iş demektir.

Misal: Yitik bir kişinin 90 yaşında olması sebebiyle öldüğüne hükmetmek, insanlar arasında yaygın olan ekserde kişi 90 yaşından fazla yaşamadığı hükmüne dayandırılmasıdır; her ne kadar bazı kişiler 90 yaşından fazla yaşasalar da; fakat bu nadirdir, buna hüküm dayandırılmaz. Bilakis örfte yaygın olan 90 yaşına itibar edilerek öldüğüne hükmedilir ve malı varisleri ara-sında taksim edilir.

On beş yaşına gelen gencin buluğa erdiğine hükmedilmesi de böyle yaygın olan kanaata göredir; her ne kadar bazı gençler on yedi veya on sekiz yaşında baliğ olsa da; zira bu nadirdir.

Erkek çocuğun bakımının yedi yaş, kız çocuğunun dokuz yaş olması da galib olan yaygın hükme göredir. Zira erkek çocuğun bakıma olan ihtiyaçtan kurtulması yedi yaşında olur, kız çocuğun müstehat (şehvet uyandırması) çağına ulaşması, dokuz yaşında olur. Terbiyenin noksanlığı veya iklimlerin değişmesiyle bu hususlardaki farklılık nadir olduğundan ona itibar

edilmez.

43. MADDE:

□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□

Manası:Örftte bilinen şey, şart kılınmış gibidir.

Fıkıh kitaplarında şöyle der: “Örf ile sabit olan, şer’i delille sabit gibidir.” □ “Örftle sabit olan, nass ile sabit olan gibidir.”

Misaller: Bir kişi başkasının bir işini yapsa ve aralarında ücret konuşulmamış olsa bakılır, eğer işi yapan âdetle ücretle iş yapıyorsa, işi yaptırmanın işi yapana, âdet ve örfte göre misli ücret vermesi gerekir. Böyle değilse ücret gerekmez.

Satış muamelesinde ücretin nevisi(çeşidi) belirtilmemişse, o beldede geçerli olan ücret nevisinden (mesela ytl) verilmesi gerekir.

Satınaldığı ineğin süt vermediğini görse ve bu sebeble geri vermek istese bakılır, eğer bu kişi et için satın alan kasab gibi biriyse geri verme hakkı yoktur. Eğer sütünden faydalanmak için satın alan biriyse geri verme hakkı vardır.

Bir kimse başkasının kiraya vermek için hazırladığı bir eve, izni olmaksızın yerleşse, örfte misli ücreti vermesi gerekir; sanki oraya yerleşince şartları kendine lazım getirmiş gibidir.

Otelde geceleyen, hamamda yıkanan kişilerin de ücret vermeleri gerekir, zira âdet ve örf ücreti vermeyi gerektirir, her ne kadar konuşulmasa da.

Baba evlenen oğluna bazı ziynet eşyası (takılar) ve ev eşyası verse, düğünden sonra onların emanet olduğunu iddia edip geri istese bakılır; eğer âdet böyle ise onlar geri verilir, değilse geri verilmez ve hibe sayılırlar.

Köy çobanı, hayvanları köyün çıkışında bırakıp ahırlarına göndermesi âdet ise, bu durumda yolda telef olanı ödemez; eğer herbir hayvanı kendi ahırına teslim etmek âdet ise bu durumda noksanlık ettiğinden dolayı telef olanı öder.

44. MADDE:

□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□

Manası:Tüccarlar arasında maruf olan şey, aralarında şart gibidir.

Bu kaide, evvelki kaide gibidir, ancak ticaretin önemine binaen ayrıca zikredilmiştir.

Tüccarlar aralarında alış-veriş yapınca, belli ve örf olan hususları zikretmezler. Mesela: Peşin veya veresiye olduğu zikredilmeden yapılan satışlarda ücret peşin verilir. Ancak belli müddet veresiye satılması örf olan yerlerde, mutlak olan satışlarda veresiye tahakkuk eder, peşin olması için ayrıca zikredilmesi gerekir.

45. MADDE:

□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□

Manası:Örf ile tayin, nass ile tayin gibidir.

Bu kaideye göre bazı tafsilat vakı’ olur. Mesela: Birisi başkasına mutlak olarak (her hangi bir şart olmaksızın) hayvanını ödünç verse, kiralayanın alışılmışın dışında hayvana binmesi ve yük yüklemesi caiz olmaz. Hayvana demir yüklese veya bozuk yolda seyrettirse ve bu husus alışılmışın dışında olsa, hayvana verilen zararı öder.

Mutlak olarak satış için vekil olan kişi, tasarrufuyla müvekkiline zarar veremez. Peşin olarak veya mutad olan bir müddetle satışı yapar, uzun müddetle (veresiye) satamaz.

Kendisine süt veya et alması için birini vekil tayin etse, orada mutad olan inek sütü ve etini kasdetmiş olur; vekilin başkasını alma hakkı yoktur.

Âdete itibar etmenin şartı

Yazar Rehnüma

Cuma, 07 Kasım 2008 16:25 -
